

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

INDHOLD

Lærervejledning og undervisningsbeskrivelse	2
Faglige og praktiske forberedelser	2
Praktiske forberedelser	3
Faglige mål m.m.	3
Fag og klassetrin	3
Læringsmål	3
Kompetenceområde- og mål i historie efter 6. klasse	3
Færdigheds- og vidensområder og -mål	3
Booking	4
Sted	4
Yderligere spørgsmål?	4
Førøpgaver	4
Guide til førøpgaverne	4
Opgaver i undervisningen inden besøget – uden supplerende undervisningsmateriale	5
Introduktionsfilm	5
Tidslinje	5
Kilder fra tiden omkring 1. verdenskrig	6
Samarbejde med jeres lokale arkiv - en opgave om kildebrug	6
Opgaver i undervisningen inden besøget – med supplerende undervisningsmateriale	7
Præsentation og bestilling af fysisk undervisningsmateriale	7
Kilder til fortiden: Hvad er kilder?	8
Kildekortspillet - Hverdagsliv i krigens skygge	8
Efterøpgaver	9
Guide til efterøpgaverne	9
Opgaver i undervisningen efter besøget	9
Tidslinje	9
Rejs tilbage i tiden med dagbogsskrivning	10
Gå på jagt efter historiske spor/levn i jeres eget område og i hjemmet	10
Lav jeres eget minimuseum	12
Feedback	12

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

LÆRERVEJLEDNING OG UNDERVISNINGSBESKRIVELSE

'Vestvoldens Hemmeligheder' er introducerende og kvalificerende til kildearbejde og Vestvoldens historie. Det er derfor ikke en nødvendig forudsætning at have arbejdet med kilder, spor eller Vestvoldens historie hjemmefra.

Vestvolden emmer af historiske spor fra bl.a. anlægsperioden i slutningen af 1800-tallet, tiden under 1. verdenskrig samt Den Kolde Krig. I dette forløb introducerer vi historiske spor som kilder til fortiden, med det formål at eleverne får en større forståelse og genkendelse af dem.

I forløbets første del introduceres eleverne til det at arbejde med kilder, herunder at selv små genstande kan fortælle en kæmpe historie, hvis man stiller de rette spørgsmål.

I forløbets anden del går eleverne i mindre grupper selv på opdagelse i Vestvoldens historiske miljø og finder historiske spor.

I forløbets tredje del afdækker klassen i fællesskab Vestvoldens hemmeligheder. Med hjælp fra Skoletjenestens underviser medvirker eleverne selv til at udvælge, hvilke spor der bedst bidrager til at fortælle områdets historie og de begivenheder, der har udspillet sig netop der.

Med forløbet 'Vestvoldens Hemmeligheder' udvikler klassen i fællesskab og i et historisk miljø værktøjer til en værktøjskasse, de kan tage fat i når de skal forstå historie og verden omkring dem.

FAGLIGE OG PRAKTISKE FORBEREDELSE

Det er ikke en forudsætning, at eleverne har haft forløb om de historiske begivenheder som berøres i forløbet eller om historiske spor og kilder. Dog kan man, med inspiration fra vores føropgaver øge udbyttet af undervisningsforløbet. Gennem opgaverne kan elevernes forudsætninger for at stille kvalificerede spørgsmål til kilderne forbedres, ved at have lavet nogle grove opridsninger af de konflikter som er årsag til, at de historiske spor findes på Vestvolden i dag.

På samme vis kan efteropgaverne benyttes til at konsolidere elevernes nye viden og læringsudbytte og bygge videre på indholdet.

Det centrale i undervisningsforløbet på Vestvolden er, at det er nysgerrighed hos eleverne som er drivkraften. Når vi stiller eleverne spørgsmål er det ikke fordi vi forventer at de kender svaret - vi spørger dem for at vække nysgerrighed og lede dem hen på svarene og metoderne til at finde dem.

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

Praktiske forberedelser

Forløbet foregår udendørs i områder som kan være glatte, stejle og mudrede. Husk tøj og sko efter vejrforholdene. Hvis det regner meget, kan man lægge tasker og eventuelt ekstra tøj under halvtaget ved Ejbybunkeren.

Eleverne skal arbejde i grupper à fem-seks elever, som gerne må være lavet på forhånd.

Mødested og øvrige praktiske oplysninger bliver sendt i den bekræftelsesmail, du modtager, idet du booker forløbet.

Faglige mål m.m.

Fag og klassetrin

- Historie i 4., 5. og 6. klasse

Læringsmål

- At eleverne får styrket deres evne til indlevelse og identifikation gennem følgende af befæstningens dogmer:
  - Oplevelse før oplysning
  - Historien er fysisk
  - Læring gennem fysisk bevægelse
  - Samarbejde
- Mulighed for faglig forankring gennem de autentiske omgivelser

Kompetenceområde- og mål i historie efter 6. klasse

- Kronologi og sammenhæng
Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder
- Kildearbejde
Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden
- Historiebrug
Eleven kan perspektivere egne og andres historiske fortællinger i tid og rum

Færdigheds- og vidensområder og -mål

- Eleven kan placere elementer fra historien tidsmæssigt i forhold til hinanden
- Eleven kan bruge kanonpunkter til at skabe historisk overblik og sammenhængsforståelse
- Eleven kan anvende kilder til at opnå viden om fortiden
- Eleven kan bruge historiske spor i lokalområdet til at fortælle om fortiden
- Eleven har viden om identifikation af historiske spor i lokalområdet
- Eleven kan bruge digitale medier og andre udtryksformer som kilder til at beskrive fortiden

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

- Eleven har viden om enkle kildekritiske metoder
- Eleven kan læse enkle historiske kilder og udtrykke sig sprogligt enkelt om deres indhold
- Eleven har viden om enkle fagord og begreber og historiske kilders formål og struktur
- Eleven kan forklare, hvorledes de og andre er historieskabte og skaber historie
- Eleven har viden om personer og hændelser, der tillægges betydning i historien

Booking

Tidspunkt: Forløbet udbydes fra 1. april og frem til efterårsferien

Varighed: 1 ½ time

Pris: Se jeres pris på [hjemmesiden](#)

Yderligere priser: Gratis for folkeskoler i Frederiksberg, København og Rødovre Kommune. Se mere i onlinebookingen

Maks. deltagere: 30 deltagere

[Book her](#) eller [på hjemmesiden](#)

Sted

Mødestedet er græsplænen foran Ejbybunkeren. Jyllingevej 303, 2610 Rødovre.

Se eventuelt: [Vejledning](#)

Yderligere spørgsmål?

Telefon: 28 92 31 76

Mail: befaestningen@rk.dk

FØROPGAVER

Guide til føropgaverne

Nedenfor skitserer vi en række forslag til føropgaver, som kan medvirke til at bygge bro mellem undervisningen hjemme og på Vestvolden.

Opgaverne er vejledende og valgfrie at benytte, hvilket betyder at det står jer frit for at justere og tilpasse opgavernes indhold, antal og rækkefølge til jeres egen undervisning.

Til opgaverne tilbyder Skoletjenesten Københavns Befæstning to supplerende undervisningsmaterialer, som kan bestilles i fysisk form.

Læs mere under opgaverne: 'Kilder til fortiden' og 'Kildekortspillet'.

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

Opgaver i undervisningen inden besøget – uden supplerende undervisningsmateriale

Introduktionsfilm

Som introduktion til forløbet kan I se den 7 min. lange film om Befæstningens Hemmeligheder:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZhmHUMgnwmY>

Tidslinje

I kan orientere jer i nedenstående tidslinje for et overblik, som på forskellige vis knytter sig til Vestvoldens historie. Nogle af disse har efterladt sig fysiske spor og det er bl.a. med udgangspunkt i disse spor og nysgerrighed, at eleverne skal forsøge at flette Vestvoldens historie sammen.

Gennem tiden er Vestvolden blevet brugt i forskellige sammenhænge og forud for opførelsen af fortet er der forskellige begivenheder som hænger sammen med beslutningen om at bygge Københavns Befæstning.

1807	Englands bombardement af København gjorde det tydeligt, at den gamle befæstning fra 1600-tallet ikke længere var tilstrækkelig
1848-1851	1. Slesvigske krig (Treårskrigen) gav yderligere udsigt til kamp mod Tyskland
1864	2. Slesvigske krig betyder et nederlag til Danmark og bekræftede behovet for et nyt militært forsvarsværk
1885-1892	Gennem statsminister J.B.S. Estrups provisoriske love opførtes Kastrupfortet og den øvrige befæstning rundt om København
1901	Systemskiftet betød at en regering ikke kunne udnævnes eller overleve, hvis den havde et flertal i Folketinget imod sig
1914-1918	Under 1. verdenskrig var Københavns Befæstning bemanded med ca. 50.000 soldater. Efter krigen var forsvarsværkerne forældet og de fleste blev derfor nedlagt i 1920
1940-1945	Under 2. verdenskrig bliver dele af befæstningen brugt af tyskerne, bl.a. som kaserner for soldaterne
1945-1990	Den Kolde Krig betyder at flere af befæstningens områder blev brugt bl.a. som kommandocentral og til overvågning af luftrum med nye og moderne maskiner
2012→	Revitaliseringen af Københavns Befæstning betyder at bl.a. skoleklasser kan besøge og modtage undervisning flere steder

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

De tydeligste spor i området ved Vestvolden er fra byggeperioden, samt tiden omkring 1. verdenskrig og Den Kolde Krig.

Kilder fra tiden omkring 1. verdenskrig

Skoletjenesten Københavns Befæstning tilbyder en online kildesamling, som du kan introducere for din klasse:

- Hjemmesiden www.1914-1918.dk er en online kildesamling om politik, militær og livsvilkår i Danmark under 1. verdenskrig.

Opgave med hjemmesiden www.1914-1918.dk:

- Vælg en kilde på hjemmesiden. F.eks. kan I læse "Kilde 1: En gammel soldat fortæller" under "[Soldaterliv i Sikringsstyrken](#)"

Når eleverne har kigget på kilden, skal eleverne forsøge at svare på:

- Hvem er det som fortæller?
- Hvem fortæller personen til?
- Hvad har personen oplevet?
- Hvorfor tror du personen vælger at berette dette?
- Eventuelt andre spørgsmål

Samarbejde med jeres lokale arkiv - en opgave om kildebrug

I kan kontakte jeres lokale arkiv eller en bibliotekar fra skolen el.lign. med henblik på at undersøge jeres egen skole eller andre bygninger/skoler i jeres nærområde.

Eleverne skal finde ud af hvad bygningen har været brugt til gennem tiden. De skal finde svar på f.eks.:

- Hvornår er skolen/bygningen bygget?
- Hvad bliver bygningen brugt til i dag? Bliver den kun brugt som skole eller fungerer det også som f.eks. valglokale, aftenkurser, vandrehjem eller andet?
- Hvad blev bygningen eller byggegrunden brugt til, inden det den bliver brugt til i dag?
- Er bygningen/skolen blevet udvidet løbende? Måske er der kommet nye fag og derfor lavet nye lokaler. Måske er der kommet andetsprogscenter. Hvorfor er det nye blevet nødvendigt?

Formålet med opgaven er at forstå at historiske levn f.eks. bygninger og verden ændrer sig omkring os mennesker og former sig efter hvilke behov der er i samfundet. Det er en måde at undersøge hvordan fortid, nutid og fremtid hænger sammen. I kan selv tilpasse opgaven, så den passer til elevernes niveau.

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

På Vestvolden vil vi gå på opdagelse i de historiske spor og prøve at samle en fortælling om de forskellige begivenheder ud fra elevernes nysgerrighed og fund. Eleverne vil opdage at stedet har forandret sig gennem tiden og at selvom det er ét sted, kan man finde spor fra forskellige perioder.

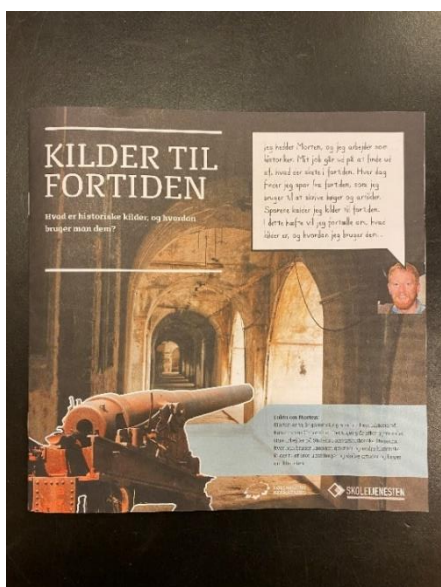
Opgaver i undervisningen inden besøget – med supplerende undervisningsmateriale

Præsentation og bestilling af fysisk undervisningsmateriale

Skoletjenesten Københavns Befæstning tilbyder to fysiske kildematerialer. Få inspiration til opgaver længere nede.

1. 'Kildekortspillet – Hverdagsliv i krigens skygge' er en kildesamling om forskellige samfundsgruppers livsvilkår i tiden under 1. verdenskrig.
  2. 'Kilder til fortiden' er et hæfte med introduktion til kilder og arbejdet med dem.
- Materialerne kan bestilles som fysiske eksemplarer til brug i klassen. Begge dele kan bruges flere gange
  - Materialerne kan bestilles i klassesæt ved booking eller ved at sende en mail med faktureringsoplysninger til befaestningen@rk.dk. Materialerne er gratis, men koster 100 kr. i porto og administrationsgebyr. Materialerne skal bestilles i god tid

7

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

Kilder til fortiden: Hvad er kilder?

Hvad er historiske kilder, og hvordan bruger man dem? Lær om kilder, kildekritik, levn og beretninger. Brug vores 16-siders undervisningsmateriale 'Kilder til fortiden' som introduktion til kilder og arbejdet med dem.

Kom i arbejdet med hæftet ind på:

- Fem kildekritiske spørgsmål
  - Hvem har lavet kilden?
  - Hvornår er kilden fra?
  - Hvem er modtageren?
  - Hvor er kilden fra?
  - Hvorfor er kilden lavet?
- Samt sondringen mellem levn og beretninger

Kildekortspillet - Hverdagsliv i krigens skygge

Kildekortspillet er en kildesamling om forskellige samfundsgruppers livsvilkår i tiden under 1. verdenskrig. Med spillet kan eleverne arbejde med konkrete kilder og komme tæt på fortidens menneskers liv og tanker. Kilderne er eksemplariske, bearbejdede og kan undervisningsdifferentieres. Kilderne kan bruges som grundlæggende introduktion til analyse af skrift- og billedkilder, men også give eleverne værktøjer til at arbejde med kildekritik, afkode modstridende argumenter og danne nuancerede billeder af fortiden.

8

Derudover kan materialet også bruges som baggrundsmateriale i emnearbejde om 1. verdenskrig eller om det danske samfund for over 100 år siden, da kortene giver et nuanceret billede af virkelige menneskeskæbner og de synspunkter, fællesskaber og konflikter, som samfundet indeholdt.

Forslag til brug af kildekortspillet

Arbejdet med kildeanalyse og kildekritik af kortene kan udføres på fire niveauer:

- 1) referat, 2) analyse, 3) refleksion, 4) perspektivering

1) Vælg en kilde. Hvad står der i teksten, eller hvad sker der på billedet?

2) Find de klassekammerater, der har den samme farve kilder. Hvad fortæller alle kilderne i samme farve om, hvordan livet var under 1. verdenskrig?

3) Skriv dagbog for en person, der levede under 1. verdenskrig i Danmark. Brug viden fra alle kilderne i én farve.

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

4) Har kilden et symbol i hjørnet? Find den klassekammerat, der har en kilde med det samme symbol.

Hvilke modsætninger eller uenigheder er der i de to kilder? Beskriv dem.

EFTEROPGAVER

Guide til efteropgaverne

Nedenfor skitserer vi en række forslag til efteropgaver, som kan medvirke til at bygge bro mellem undervisningen hjemme og på Vestvolden.

Opgaverne er vejledende og valgfrie at benytte, hvilket betyder at det står jer frit for at justere og tilpasse opgavernes indhold, antal og rækkefølge til jeres egen undervisning.

Opgaver i undervisningen efter besøget

Tidslinje

I kan gentage den fysiske tidslinje fra Vestvolden hjemme i klassen/skolegården

Del eleverne i fem eller seks grupper (afhængig af klassens niveau kan nogle af nedenstående perioder tages ud):

- Gruppe 1: Vestvoldens Byggeperiode, 1889
- Gruppe 2: Parlamentarisme, 1901
- Gruppe 3: Soldater under 1. verdenskrig, 1914-18
- Gruppe 4: Besættelsen, 1940-45
- Gruppe 5: Den Kolde Krig, 1945-89
- Gruppe 6: Turister og skoleklasser, nuværende år

Eleverne skal i gruppen undersøge eller huske, hvad der skete på Befæstningen og/eller i Danmark i den givne tidsperiode. Herefter skal de fremlægge det for resten af klassen. Vælg én eller to elever fra hver gruppe, som symboliserer tiden og menneskene, som de præsenterer. De kan klæde sig ud, have genstande, billeder, ord eller årstal med i fremlæggelsen.

Eleverne stiller sig på en række i kronologisk rækkefølge startende med byggearbejderne i 1889.

Variation:

- Lad eleverne udfylde en skriftlig tidslinje inden de laver den fysiske
- Lav en syvende gruppe, som kommer med forslag til, hvad der sker på Vestvolden i fremtiden
- I kan fylde tidslinjen ud med nogle af kanonpunkterne som knytter sig til perioden

Formål med opgaven:

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

- At eleverne genbesøger og får et overblik over områdets historie
- At eleverne øver kronologi
- At eleverne mundtligt anvender deres nye, historiske viden fra besøget på Vestvolden

Rejs tilbage i tiden med dagbogsskrivning

Hvis I ikke har brugt dagbogsskrivningen i føropgaven kan I bruge den her. I kan bruge et andet format end skrivning, fx lyd, video. I kan bede eleverne om at have forberedt nogle interviewspørgsmål til de forskellige grupper.

Eleverne skal rejse tilbage i tiden og forestille sig, at de får historiebriller på og derfor kan se, hvad der skete på Vestvolden i gamle dage.

Efterfølgende skal de vælge en person, som de vil skrive dagbog for. Byggearbejderen? Soldat under 1. verdenskrig? Militær i Ejbybunkeren under den kolde krig? Andre?

Variation:

- Lad eleverne arbejde sammen i grupper på tre. De skal skrive dagbog for den samme person, men de skal skrive videre på hinandens historier
  - Elev A skriver dagbog for dag 1, elev B skriver dag 2 og elev C skriver dag 3

Formål med opgaven:

- At eleverne identificerer sig med de personer, som har været en del af området og historien
- At eleverne skriver/fremlægger en tekst/fortælling i jeg-fortæller

10

Gå på jagt efter historiske spor/levn i jeres eget område og i hjemmet

På historiejagt i jeres nærområde

Med henblik på den viden eleverne har fået om historiske spor og levn skal eleverne gå på opdagelse enten på skolen eller den omkringliggende by og i eget hjem

Først kan I genbesøge disse spørgsmål:

- Hvornår er noget et historisk spor?
- Hvordan kan man se om noget er et gammelt eller nyt spor? Kan man altid se det?
- Hvordan tror du man kan finde mere viden om hvad dette spor er og hvornår det er fra?

Derefter skal eleverne ligesom på Vestvolden finde et antal historiske spor (I kan selv sætte et antal). Eleverne skal ved hvert enkelt (eller udvalgte) spor svare på:

- Hvad tror du sporet er?
- Hvem tror du har været her?

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

De kan også stille de fem kildekritiske spørgsmål fra undervisningsmaterialet 'Kilder til fortiden':

(Det vil naturligvis ikke være alt de kan svare på, men de kan gøre et forsøg for at få metoden under huden. I kan ydermere drøfte hvordan man ville kunne finde svarene)

- Hvem har lavet kilden?
- Hvornår er kilden fra?
- Hvem er modtageren?
- Hvor er kilden fra?
- Hvorfor er kilden lavet?

Du kan opfordre eleverne til at tage billeder af hvert spor de finder, så det er lettere at hive frem igen senere. Bed eleverne om både at tage et billede tæt på af sporet og et billede længere fra, så man kan se hvad der ligger omkring sporet. På den måde kan der skabes en bevidsthed om at det omkringliggende område også kan hjælpe med at forklare hvad sporet er og hvad det hænger sammen med.

Hjemme i klassen skal eleverne arbejde videre med deres spor.

I kan printe elevernes billeder af deres historiske spor (skriv evt. navne bagpå til senere brug) Bed alle elever/grupper om at lave en kategorisering af deres fundne historiske spor. Det kan fx være bygninger, statuer, tekster, ting eller andet. Når I har gjort det, så se om I kan lave yderligere kategoriseringer - gæt på sporenes alder, om man kan sammenligne de mennesker som I tror har lavet kilden (fx kunstner, byggearbejder), om nogle kilder siger noget om det samme eller noget helt andet. Det afhænger af hvilke spor eleverne finder. Formålet er at bringe eleverne tættere på kilderne. I denne sammenhæng kan I også arbejde med at kategorisere hver enkelt kilde som enten levn eller beretning.

11

På historiejagt i hjemmet

Hver elev skal gå på opdagelse i hjemmet og finde et antal fysiske genstande. Det skal gerne være noget som de må have med i skole, så det kan udstilles senere på jeres minimuseum.

Opgaven kan formuleres således:

- Brug din viden om kilder/historiske spor
- Gå på historiejagt i dit hjem
- Find (indsæt selv antal) genstande, som du kan have med i skole
- Genstandene skal kunne fortælle noget om historie
- Stil de fem kildekritiske spørgsmål til hver genstand (få evt. hjælp fra dine forældre)

Fem kildekritiske spørgsmål

- Hvem har lavet kilden?
- Hvornår er kilden fra?

VESTVOLDENS HEMMELIGHEDER

- Hvem er modtageren?
- Hvor er kilden fra?
- Hvorfor er kilden lavet?

Lav jeres eget minimuseum

Som opsamling på dette forløb, skal eleverne lave et minimuseum med de genstande de har fundet gennem hele forløbet. I kan selvfølgelig variere indholdet, som det passer jer. Beslut om eleverne skal arbejde i grupper, enkeltvis eller evt. en kombination.

Ud fra jeres kategoriseringer med de historiske spor I har indsamlet i nærområdet, kan I lave forskellige inddelinger af jeres museum. Find ud af hvordan det kan fungere bedst hos jer.

Selve kurateringsopgaven skal formuleres for eleverne. Den kan for eksempel lyde således:

- Lav et minimuseum med alle de kilder/historiske spor I har indsamlet
- Hvis I har brug for mere viden om genstanden, så undersøg om I kan finde hjælp nogle steder – andre kilder fx en bog, internettet eller en person
- Lav en lille tekst/planche til hver genstand, som svarer på de fem kildekritiske spørgsmål. Skriv mere hvis I kan
- Saml tekster og genstande og sæt det op så der er klar til fremvisning
- Invitér dine forældre og søskende eller parallelklassen til fernisering

12

FEEDBACK

Vi hører meget gerne om jeres oplevelser, ris og ros på befaestningen@rk.dk

